

CONTIMPORANUL

ANUL VI I Nr. 88

APARE DUMINECA

București, Str. Bateriilor 4. Tel. 67 31

LITERATURĂ

Avânt frânt

A trecut un calăreț cu goană de fier,
înstelat pe inimă cu flori de crucier,
în cuget cu șapte sângeroase păreri,
impungând din coarnele coifului
în cer.
A trecut ascuțit, zornăie de cânt,
din burghiul lancei spintecând vânt,
câtre marginea lumii acesteia de
pământ
de unde naște galbena lună de
mormânt.

Alergă
după semnul inimii ce strigă;
dar la o răspântie de piaza rea,
i-a înghețat în spinare cămașa de
zea,
întepenit sub frigul nopții în șea.
Voinicul din el s'a scuturat vimit.
Din pinten, fugarul pe răspântie
s'a oprit.

În piept, cuvânt de poruncă pripit
și-a zbatut zborul învireșit
fără să fi putut să zboare.
Ochii s'au încruntat încă odata
pe zare
să și aștepte dușmana Ursitoare.
Dreapta cu lancea s'a smucit lu-
citoare;
dar deodată, țaria pământului roată
cu temelul în sus s'a răsturnat
roată.
Din șea trupul s'a frânt, tulpina
uscată,
de pe țeastă coiful a pocnit turtit
pe piatră.

Sandu Tudor

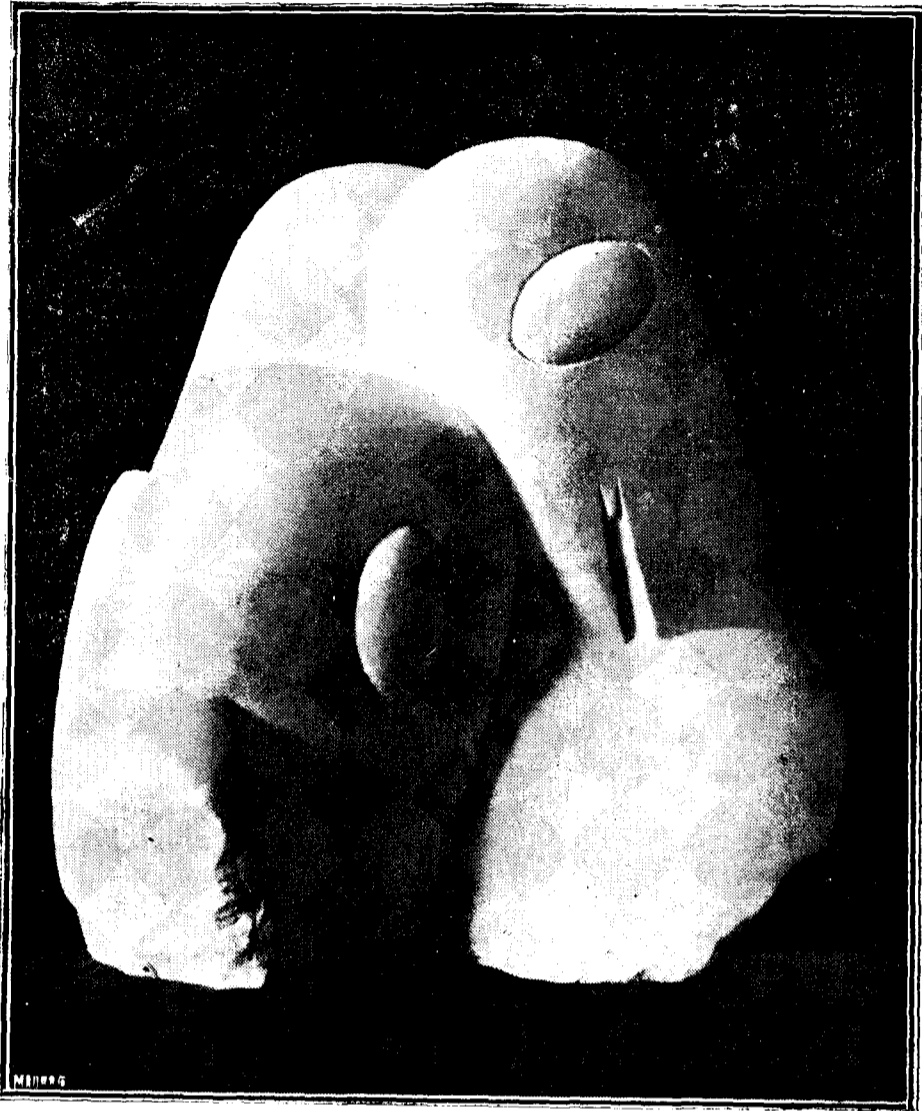
Marea pâine a nopții

La ceasul când făptura în sine se
pierde,
când fiecare își soarbe cupa lui
verde,
străvezime de băutura nevăzută
cu ațipiri subțiri de pelin și cucută.
Somnul, fratele morții mezin,
în huma de trupuri implântă hotar,
limpede tăieș de spada de cleștar.

Sub arcurile nopții cu focuri înalte,
lujerii liniștiți ai lumii celeilalte
în adormirea din noi rădăcini își
lungesc
din inimile noastre cu suc pământesc
să-și hănească înfloritul supra-
firesc.

Când luceafărul dimineții va răsări
în oglinzile celor șapte țării,
holda duhovniciei heruvice
va să rodească în miezul de spice,
alba prescură cerească
din care să se grijească
logerii.

Sandu Tudor

Constantin Brâncuși; Pinguini (sculptură).

Sinucigașii, în viața publică

Mă numesc 328, sunt în etate de 45 ani, știu carte multă și mă trag dintr-o familie de intelectuali, aproape bună. Am învățat deci toate meseriile, fără să fi învățat nici una și spre uimirea prietenilor cari se căzneau opt ore pe zi, prin biurouri, redacții și tribunale, — am vânturat Europa, inclusiv Rusia Sovietică, și am trecut Oceanul, deapururi în trenuri, vapoare, aeronave, hoteluri și metresse de clasa I sfidând mereu cu surâsul meu preparat și pus la punct ca o mașină infernală, aiurita întrebare: de unde bani?

Mi-a mers însă rău, dela o vreme, căci, — o spun să o știți și colegii mai tineri, — imaginația mă repede de capătul aritmetic al expediențelor. Și dacă n'ar fi existat vechiul meu conșcolar, astăzi ministru de interne, să-mi creeze o situație în organismul misterios al apărării statului, desigur, într-o bună zi Codul Penal s'ar fi deschis peste mine și m'ar fi strivit între paginile lui, ca pe o ploșniță. În curând, m'am distins în carieră, mulțumită tinutei literare a rapoartelor mele și înclinațiunei, înăscute, pentru fantastic și bizar.

Deși utilizat în misiunile de subtilitate și fineță, mi-am obținut succesul de consacrare în afaceri care părea mai curând banală și neinteresantă a sinucigașilor. Pe scurt, — părea la început o simplă afacere, vulgar criminală aceea că toți sinucigașii, de ambe sexe pe cari hazardul, sau știința suverană, sau amândouă deodată îi scăpa, în potrivă voinții lor, de la moarte, pierreau, câteva zile după însănătoșire, împușcați în tâmplă sau străpuși de cuțit. E o recidivă, și alt nimic, — se credea la început. Dar constatările me-

dicului legist afirmam, neîndoios, că nu e vorba de o nouă încercare, de astădată reușită, de sinucidere, ci de o crimă, dacă se poate spune, în toată legea. Și întâmplarea s'a repetat până a luat proporțiile unei calamități obștești: toți spânzurații, otrăviții, împușcații, cari, au dat greș, în încercarea lor de a eluda neplăcerile și răspunderile existenței, erau executați, în termen fatal și scurt, de o mână anonimă. E crima unui nebun, exclamau reporterii, detectivii și sociologii. E crima unui maniac religios care răsbuna poruncile bisericești și pedepsește păcatul sinuciderei, afirmam romancierii. E crima unui poet plin de milă pentru acei cari au fost oprți în mod abuziv, din călătoria lor depărtată, — intonau, în versuri, poezii.

— E un complot comunist, am proclamat, seara la raport, sec.

— Ești nebun, mi-a obiectat amicul meu, ministrul de interne, vrei din nou să ne imbarci dans une mauvaise affaire.

— Faci exces de zel! M'a dojenit Șeful Siguranței.

Eu însă mi-am început, în secret, cercetările. Am stabilit o relațiune între cele petrecute la București, cu întâmplările aproape identice, dela Londra, Roma și Paris, unde toți disperaiți scoși learcă, — din Tamisa, din Seina și din Tibru, erau suprimați prompt de de un justicier invizibil.

După o serie de arestări inutile, o descindere nocturnă m'a pus în posesia documentului. Un manifest care urma să fie răspândit, peste câteva zile. O cât de mică întârziere și truda mea rămânea zadarnică, fiindcă mișcările se divulgau singuri:

„Apel la Sinucigași“. Comitetul terorist arăta că socotește o crimă contra umanității. dezinteresarea sinucigașilor

de suferințele contimporanilor. Gestul lor de a trece pe lumea cealaltă, fără să fi săvârșit măcar un atentat politic, atunci când nu mai aveau nimic de pierdut — dată fiind hotărârea lor de a dispărea, — (stil detectiv N. A.) trădează un egoism care merită pedeapsa capitală. Nimic mai înfiorător, într'adevăr, decât curmarea unei vieți pe cale de renaștere. (Această observațiune a mea a plăcut mult superiorilor, cunoscători amatori de psihologie și aforisme). Executarea în serie a sinucigașilor readuși la viață, era, în mintea scleraților teroriști, cea mai bună propagandă pentru a trezi pe desnădăduși, la un civism rău înțeles. Nici o moarte, nici o sinucidere să nu rămână inutilă pentru societate, glăsuște noua tactică a dușmanilor ordinii.

Dacă fiecare băutor de spirt denaturat, ar suprima un sbir, și fiecare decavat, sau amant părăsit, dacă fiecare canceros, sau neurastenic, înainte de a face gestul cel inexorabil, ar atenta la viața vreunui dictator, a vreunui uzurpator, vrăjmaș al poporului, libertățile ce așteptă triumfa curând, și progresul social s'ar realiza de urgență — „Libertatea și egalitatea cu ajutorul disperaiților“ iată noua doctrină care se bazează pe atenta cunoaștere a lașității oamenilor cu dor de viață, și sănătoși. — „Sinucigași din toate țările, uniți-vă!“ parafraza, în încheiere, apelul confiscat.

De prisos să adaug, ceea ce am scris în raport, că manifestul și doctrina pleacă dela o profundă eroare psihologică. Starea sufletească a candidaților la sinucidere e legată todeauna de cauze prea înrădăcinat personale. Nu se pot trezi în acești nenorociți, sentimente de compasiune socială, — în acești izolați, idei de solidaritate umană. Formula teroriștilor e aberată, iar crima lor, cum ar zice Nae Ionescu, inoperantă.

Ceea ce am și susținut în raportul meu, pentru care am fost viu felicitat, iar ministrul m'a recompensat din fondul O. P., — copios.

I. Vinea

Continuare

Ascult pământul arborii pietrele
sigur duce mersul în tăcere
printr' avântul fântânilor
pe sub țarmii fără pași ai stelelor.

Plăpânde sunt porțile zilelor
cu lunecare de umbre
catre ruini de lumină.

În privirea de apă a trecutului
mă oglindesc răsruce vie
chem ajutorul mormintelor
greu tac pierderile și amintirile
Caut' soarta noastră în cuvinte.

B. Iova

Din „Cântece Moderne“

Ascultă-mi ruga dureroasă, Lisa,
Sânt drept pe axul meu, par
strâmb

Pe axul tuturor ca tornul dela Pisa.
Iubirea mea rezistă la rugina
Ca datina, ca platna, ca limba
latina.

Ca șarpele care înconjură pe Laocon
Cuprinde-mă cu trupul tau mai
laco n

Ca șarpele care înconjură pe
Laocon

George Magheru

Dintr'o Scrisoare, de I. VINEA

Am să aștept. Am să aștept. Am să aștept.

Astăzi noapte, m'a bătut iar. Dormeam greu, ca de obicei, istovită de truda zilei. Inghijese singură de casa noastră mare pe care o mătur, o șterg de praful, îi frec parchetele... In care spăl vasele, după ce am gătit și am luat și am servit masa, stăpână și slujnică în același timp. Dimineața fac baie copiilor lui doi, ai mamei lor dintâi. După amiază trebuie să ies cu ei în grădină și pe când pieplân și stropesc aleele, nu-mi iau ochii de la jocurile lor. Seara picotesc de somn peste cărțile lor de școală, și îi ajut să traducă sau să socotească, așintită la întrebările ce-mi pun. S'a întâmplat odată să nu aud și să nu răspund. Poate că ațipisem, poate că eram cu gândurile duse. Se vede că băiatul mi-a repetat încă odată întrebarea. Și tăcerea mea îndărătnică, pe semne că l'a neliniștit, fiindcă a țipat cu un tremur în glas: tată, Mara nu-mi răspunde. El citea gazetele în odaia vecină.

Am auzit foșnetul paginilor motololite cu mânie și mi-am venit în fire. Deși știam ce mă așteaptă, simții cum mi se strânge inima ei cum mi se încleștează fălcile. S'a ivit în prag, înalt și roșu de furie stăpânită. Văna groasă și albastră de pe tâmplă se umflase de parcă îi deslepea de pe os, pielea.

Prin sticla ochelarilor, privirea i se întunecase ca ametistul. Părul lui cărunt și răvășit de ură. Pare frumos când mă urăște așa. Îl zăresc, dincolo de trăsăturile lui, pe celălalt, de demult, de departe. Respira greu. Creștea groaza în mine, dar mi-era frică să nu i se întâmple ceva rău. Aș fi vrut să-i amintesc că doctorul nu-i dă voie să se supere. Nu puteam vorbi. Dece nu le răspunzi? m'a întrebat răgușit și tremurând din tot trupul lui gros și mare. Tăceam. Și mie, scărșni el, dece nu-mi răspunzi? De ce taci? Mă uitam la el, fără să-mi pot deselega gura. Cred că oricine altui ar fi cetit pe fața mea efortul de a răspunde, și desnădejdea că nu pot. El vedea într'asta un semn de dispreț și de resemnare orgolioasă. Poate chiar o dușmănie. Poate numai o încăpățănare maladivă. Mi-a spus cândva că nebunii și în general bonavii de nervi erau vindecați altădată cu lovituri date până la epuizare. Eu care vin dintr'un sanatoriu, unde știi ce împrejurări triste m'au condus, nu se cade să am o părere în chestiile de terapeutică sufletească. El care nu și-a pierdut niciodată vigurosul bun simț și echilibrul, își justifică în conștiința lui izbucnirile cu această intenție, nobilă, de a-mi fi de folos.

Văd că mi-am îngăduit să mă uit în sufletul lui. Dar pentru mine e sigur, e hotărât, că toată pornirea asta asupra-mi nu e decât suferință. Nu se poate ca pumnii ăștia grei, palmele astea de mă podideste sângele pe gură să fie din cruzime. El e un om chinat. Îl exasperează gemetele mele și atunci dă mai tare, dă din răspuneri, să tac. Am încercat și atunci să tac, să nu se sperie și copiii, cari se ascund de groază între perdele. Fetita își acoperă fața cu mâinile, să nu vadă. Gem înăbușit ca o vită. Aud cum icnește respirația lui, ca a unui ocaș izbind cu târnăcopul în sare. Și glasul lui îndărjit: Vrajitoare blestemată! vrajitoare! și-mi caută ceafa cu degetele.

Mă face vrajitoare, fiindcă nu țip și nu plâng în fața lui.

Tăcerea mea e un semn că nu mă doare. Mi-e trupul insensibil ca al vrăjitoarelor din trecut. O fi vrând cu pumnul lui masiv să-mi trezească sensibilitatea, în părțile unde e amorțită. Știu că în orele când își numără remușcărilor se gândește în treacăt și la asta. Dar îi place mai mult să nu se gândească. Când nu cioplește piatra în atelier, fuge la club, între prieteni. Prietenii lui mă compătimesc. Sunt pentru ei un exemplar ciudat de umanitate, adus tocmai de la Dunăre, o făptură aproape exotică, instinctivă, brută, în lumea lor spălucită și cum se cade. Străinii sunt buni cu mine. Dar și el e bun. Câteodată, când lucrează, mă chiamă. Scurt și puțin răstît, cum îți chemi căinele favorit, îmi face semn să șed pe unul din blocurile de lemn cari țin loc de scaun.

Flueră-mi ceva, Mara, îmi spune, fără să mă privească. Și-și vede de lucru. E fluer un cântec dela noi. N'ai uitat poate, că flueratul e singurul talent, pe care mi l'a dat, nu știu cine, ca să mă pot umili. Mai ții minte? și el, adică celălalt, mă ruga. serile, pe întuneric, să-i fluer. E mai păstrezi prietenia ta turbure și tenace? Dacă te întreabă de mine să nu-i spui că ți-am scris. Să nu-i spui ce mi se întâmplă. Doamne, de ce i-ai mai spune? Doisprezece ani au trecut de atunci.

Dar îți scriam că noaptea trecută... Vine noaptea, târziu. Diminețile doarme, pe când eu am sfârșit, de mult, de îngrijit prin casă. Incep să muncesc din zori. A hotărât că munca grea îmi face bine și sunt aproape doi ani de când nu mai aducem nici în timpul dinaintea prânziului, o femeie să ne ajute. Somnul nostru comun nu trece de două-trei ore. Când se întoarce dela ciub, mult după miezul nopții, i-aud pașii pe scară grei. Mă trezesc, dar zace încă în perne, cu ochii închiși, și parcă trag încă, prin timp, somnul după mine. Când ajunge în vestibul, dorm încă, deși îmi dau seama că a venit, că sunt trează, că am să mă scol din pat, să-l ajut. Deschide ușa și răsucesc de cheia luminei. Tresar, cu ochii orbi și strânsi. Lumina, bruscă, îmi palmuiește reținele. El se lasă de obicei pe fotoliul de lângă ușă. Îmi mormăie un salut. Sunt încă îmbibată de somn și mă mișc precis, dar în neștiere, ca o lunatecă. Iau de lângă pat, pantofii de casă, mă aplec la picioarele lui, îi scot ghețele și-i pun pantofii. Nu fac asta din servilism. Doctorul i-a spus să nu se aplece să nu îi vină sângele la cap. De atunci, îl îngrijese eu, în fiecare noapte. Mă îngrop apoi în perne, fără o vorbă, și adorm, cum te-ai da de-afund. Uneori, lucrul acesta, se întâmplă atât de mașinal, încât dimineața nu mi-amintesc când a venit. Într'un rând m'am trezit singură, în mijlocul odăii. Era trei după miezul nopții. Nu venise. Dar ființa mea, ca un ceasornic, marca deprinderile vieții. A fost o simplă întâmplare, întârzierea aceea neobișnuită.

La felul acesta de viață nu poate renunța. Poate că eu sunt de vină. Fiindcă la început nu-și petrecea în oraș toate nopțile. Își dă seama că acest trai nu e îngăduit nici chiar unui om tânăr. Într'o seară se culcase de vreme. Eram în odaia copiilor. Le-am stins lampa, și am mai așteptat ca de obicei, la ușă, câteva clipe: nici un șgomot. M'am dus în dormitorul nostru. Citea o carte, culcat, în părul lui cărunt, ca într'o

coamă, și în perne. Cu toată diferența de vârstă, m'a isbit, încăodată, asemănarea de care ți-am mai vorbit.

Ce te uita așa lung la mine? m'a întrebat blând. Nu-mi dau seama, i-am răspuns. Semeni cu cineva pe care l'am cunoscut de mult. (Tu știi...)

Dintr'o mișcare, m'am desbrăcat de rochia de casă și mi-am petrecut cămașa de noapte. Îmi plac cămășile colorate în culori mate, de toamnă: lilas, orange, ametiste. În noaptea aceea mi-am pus o cămașă de culoarea sângelui încheagat. Am căzut în pat. În clipa când dau să intru în așternut, mă desert brusc de toate puterile, mă desțind ca un joc de apă căruia i-ai închis isvorul. Sunt atât de trudită, atât de istovită că odihna mă doare. Adorm însă aproape imediat. Adorm cașicum aș pleca, în lunecare, pe o linie orizontală. Am mai auzit că mă întreabă: eu ți-am făcut vânătaie ceia? Mi se pare că i-am șoptit un răspuns, sau că am vrut să-i spun: m'am lovit din nebăgare de seamă.

Dar nu mai știu. A stins lampa și a aprins luminița albastră.

Foarte încet și anevoios, m'am trezit. Cu impresia că cecece simțeam durează de mai multă vreme. O mână îmi trecea prin păr și-mi scobora, mângâietor, pe umăr. Alta îmi desmierda cald pielea, pe sub cămașă. Eram lipită de el. Îmi îngâna numele cu o voce adâncă, bărbătească, îmi spunea cuvinte de dragoste și de răsfăț, și mă întreba, pe același ton, aproape muzical, de rugă și de mângâiere, dacă pot să-l mai iert pentru cruzimile lui necugetate. I-am privit fața, cu trăsăturile idealizate de o pornire lăuntrică. Și m'am pitit în îmbrățișarea lui mare. Atunci mi-a prins gura și m'a sărutat îndelung. Iar mâinile lui uriașe îmi frământau încet mușchii. M'a străbătut un fior udat și care s'a oprit în mine, precis, încordat ca un arc, cu un capăt simțit în călcâie, cu cellalt în creștetul capului. Corpul, ca un pod, mi se arcuri, pe acest fior, peste o prăpastie, invizibilă, de așteptare. În clipa ceea, bărbatul meu mă părăsi încet, și se trase, fără un cuvânt, în culcușul lui. Mă învălui deodată un ceaceaf de ghiață și o spaimă. Aprind lumina cea mare. Era izolat într'o tăcere osidă, și încrunat. Dece aprinzi? sună vocea lui dură. Culeă-te, că ești obosită, se face ziuă.

Dar pentru întâia dată, de ani de zile, nu-l mai ascult. Fii bun cu mine, îl rog, ia-mă lângă tine, lasă-mă să dorm lipită lângă tine... Mâna lui mă oprește brutal și mă aruncă în așternut. M'am ridicat, m'am infășurat într'o manta. În toată nopții am esit în culuar, apoi în grădină. M'a strigat. Porunca lui nu mă mai supune. A deschis fereastra și m-a chemat rugător, prin întuneric. Ruga lui mă ajungea ca un desgușt. Îmi simțeam lămpilele, încinse, întinse. ochii arși, roșii, ca și cum îmi luase foc părul. Mi-am pus nădejdea în aerul nopții, pentru plămâni mei striviți, în spațiul până la stele, pentru suspinul care se rupea din mine. Arborii familiari îmi sunt străini, și cerul, dintr'alte locuri. Îmi dau deodată seama de toată depărtarea și exilul în care mă aflu: de toată singurătatea în care eu voință, m'am adâncit. Nici un colț, aci, nu e pentru mine. Aș vrea să am aproape mormântul mamei, care zace, unceva, dincolo de toate zările. (Ei a cunoscut-o, cândva. Dar nu mai știu nimic, nu mi-a mai spus). Chinul meu cere un pelerinaj lung, pe jos,

și mă îndeamnă gândul să plec într'acolo, zile și nopți, pe ploaie și vânt. Mă cuprinde dorul să mângâi piatra muță care mi-ar odihni în sfârși, fruntea. Mă cuprinde un dor de nesimțire și moarte.

Parcul nostru sfârșeste la marginea lacului, de care-l desparte o șosea. Am ieșit prin porțița doinică a zidului. Luna se revărsa cu putere. M'am apropiat de marginea cheiului, până la unda întunecată a lacului. Dintre blocuri, se ridică o umbră. Era paznicul de noapte. M'a recunoscut. Părea neliniștit. Mi-a ghicit gândul?

Vă rog să vă retrageți, doamnă: nu e voie noaptea pe aci.

Dece m'am supus poruncii lui? Se vede că eu trebuie să mă supun tuturora. Nici nu-ți închipui cât mă desniardă gândul că sunt cea din urmă urmă făptură, pe pământul acesta. Tot cecece mi se întâmplă, îmi spun, e drept și bine meritat. Și cât pot răbdă nu mi s'a dat încă. Partea mea este cea mai rea și până să o capăt toate celelalte sunt cruțări și favoruri. E un sentiment care mă urmărește din fundul copilăriei, unde îi stă și isvorul. Mult mai târziu, când începe pentru tine povestea, și când mi se pîruse mie că va fi, în sfârșit, altfel, știi bine care a fost părerea lui, a celui de acum doisprezece ani. Am cetit adevărul și osânda în caetul în care își ascundea gândurile, în grabă, în fiecare seară. (Însemnându-și astfel zilele, ținea să și le trăiască de două ori?) Cu un tremur am deschis caetul, lasă-mă să-ți povestesc fie și de o sută de ori întâmplarea, și am găsit îndată cele ce mă privesc pe mine, iubita. Era scrisul lui, erau cuvintele lui: „Îmi displace, Mara, pe deantregul... Când mă privește cu dragoste sunt consternat. Mi-e milă, și-mi vine, totdeodată, să-i întorc spatele. Știu că are un suflet curat și frumos, dar până și gesturile și graiul ei mă desguștă. Mă iubește, și mi-o spune din toată făptura ei care e numai un jurământ, și din toate privirile ei care-mi dăruiesc, cu dragoste și cu teamă, totul. Iar mie atingerea ei mi-e nesuferită și o singură vorbă blândă mă doare, ca un sacrificiu. Poate că își dă uneori seama de asta de se întristează deodată, fără pricină. Și toată ființa mea se apără, cu nu știu ce respingere, de elanul ei de iubire, de tristețea ei agresivă...”

Și recitându-mi în amintire trecutul, m'am reîntors, pe aceeași potecă în parc. Alb de lună, bărbatul meu, cu gâtul gol, cu părul argintiu și răvășit, asculta în cadrul ferestrei.

La ivirea lui, din nou m'a isbit asemănările. El, cel de acum, cellalt pe care-l știi, și care e de vârsta mea, Eu, în cele din urmă, și trecutul nostru nedeslegat, plin de întuneric, trecutul nostru de oameni fără obârșie. Un gând fulgerător mi-a luminat atunci și ispitele și repulziunile. A gând pe care mi-e frică să-l adâncesc și să-l aștern. Un gând pe care, îl ascunde de mult între tâmpile lui cărunte și el... Și pe care trebuie să-i înăbușim noi între noi fără să ni-l spunem și să-l trăim, scărșnind până la moarte. Numai eu și bătrânul să-l tăcem astfel, chinându-ne pe marginea păcatului, ca pe așternutul de pământ din gura mormântului.

A apărut

Le grand Homme

roman de

PHILIPPE SOUPAULT

Kra, ed.

MIȘCAREA ECONOMICĂ RAȚIONALIZARE

In jurul politicii vamale românești

Acelaș cuvânt de ordine, pretutindeni. Dar pe diferite înțelesuri. În Statele Unite înseamnă: reducerea prețului de cost, mărirea salariilor, reducerea orelor de lucru în scopuri pronunțat imperialiste. Industria americană nu mai poate trăi fără scutul imperialismului economic. Interesele politice se confund cu cele economice și Wall Street dictează la Washington.

În Europa lucrurile stau altfel. Europa este în defensivă. Raționalizarea este o cheie de existență și problema raționalizării, a grupării verticale sau orizontale se răsădește în războaie unde a rămas în 1914. Cei inițiali știu că această problemă a preocupat Europa încă înainte de război. Atunci capitalul și creditul urmărind ameliorarea continuă și organizarea de business-urilor inaugurate seria cartelurilor internaționale. Se începuse cu navigația. Urmase petrolul, zahărul, patata. Azi, inițiativa pornește dela Geneva, sinteza și reflexul civilizației contemporane capitaliste a primit suprema misiune de a salva capitalul. Pe deasupra nevoilor curente ale diferitelor economii naționale, uneori în ciuda calculelor mărunte și locale politicianiste. Geneva, conștientă de rolul ei covârșitor, coordonează forțele vii și sănătoase ale Europei; le îndrumă spre unificare; creează o ierarhie de valori viabile; suprimă suprafețele de fricțiune, bariera fictivă, și de aici mai puternică, a frontierelor; sistematizează producția, consumul; într-un cuvânt: raționalizează.

Fiecare stat urmărește de aproape aceste directive de unificare a economiei europene de mâine. Egoismul național, concepțiile retrograde, aparatul administrativ greoi și tradiționalist interesele particulariste sunt tot atâtea piedici la realizarea acestei unități. Partidele politice avansate o acceptă — cele reacționare o combat. Care idee de progres a fost oare îmbrățișată de umanitate? Luptele și frământările sunt fenomene auxiliare ale oricărei reacțiuni puternice și ne înșelăm dacă credem că ele pot împiedica evoluția internă și totdeauna logică în complexul ei, a evenimentelor, cari se înlan-

țuiesc pe deasupra generațiilor, dealungul secolelor.

Și la noi se vorbește în ultimul timp despre raționalizare. A vorbit și d. Manoiilescu, autorul tarifului vamal celui mai protecționist, pe care țara Românească l-a cunoscut vreodată. D. Manoiilescu când vorbește este revoluționar. Dar faptele d-sale sunt de un reacționarism aproape utopic. Este tragedia deșartă a demagogiei. De ce nu spune d-sa frământările ce crede? Talentul, inițiativa și energia nu-i lipsesc. De ce nu preferă calea spinoasă a sincerității — pe care slava Domnului o poate înfrunța — acelei școale de obscur bizantism care a ruinat și compromis țara noastră?

Raționalizare? Da. Se impune și la noi. Mai ales la noi. Mai întâi ierarhizarea producției. Întâi agricultura — apoi industria. Fuzionarea industriilor mari. Lărgirea bazelor de producție. Reducerea tarifelor în vederea unui export sănătos — și pentru înlesnirea exportului — reducerea tarifului vamal în vedea ea unei indispensabile reciprocități.

Astăzi taxele vamale sugrumă consumația. S'a vorbit de industria parazitare. Nu îndeajuns. Cuvântul trebuie repetat. Industriile trebuie stigmatizate. Singurul criteriu valabil al unei industrii este capacitatea ei de export. Nici o altă considerație nu trebuie, nu poate să existe. Astfel se zădărnicește — se sabotează marea operă de unificare europeană. Și vom rămâne, la coada Europei, cu o economie hibridă, factice, parazitare deopotrivă și pentru buget și pentru contribuabil, menținând o stare de marasm care ne va caracteriza în ochii străinilor.

De ce nu încearcă d. prof. Gusti prin admirabilul său Institut Social o aprofundare a problemei pe bază de date statistice comparative?

Așa dar, curaj, domnule Madgearu, începeți opera de raționalizare în spiritul unificării Europei. Va fi în acelaș timp o salutară purificare a vieții noastre economice și un început de remediere a sărăciei noastre naționale, care a depășit de mult limitele suferințelor suportabile
St. Vidran

Evident că sântem abia în primul semestru de încercare a noului regim vamal și deci nu putem trage concluzii, timpul fiind prea scurt, pentru aplicarea lui să fi putut influența în mod perceptibil asupra vieții noastre economice.

Între timp însă criza mondială a devenit tot mai acută și cu efecte tot mai dezastruoase.

Întreg deceniu după război a fost caracterizat printr-o dezvoltare crescândă a producției (fie ea industrială, fie agricolă) care nu putea fi în concordanță cu consumația scăzândă, din cauza scăderii puterii de cumpărare, și a standardului vieții.

Iată-ne deci într-o situație când legea ofertei și a cererii nu mai se poate echilibra, oferta întrecând mult cererea. Și atunci, fatalmente, a intervenit o scădere a prețurilor și s'a născut o concurență sălbatecă (putem întrebuința acest termen) în interiorul granițelor fiecărei țări ca și între țări laolaltă.

Pentru a se putea menține producția națională, față de concurența producției altor țări, s'a inaugurat sistemul vamal de protecțiune. Rolul său era de a spori prețul intern scăzut, prin taxe vamale ridicate, făcând astfel imposibilă orice concurență streină. Această politică a fost adoptată și susținută timp de un deceniu, după război, și de țara noastră.

Nimeni nu s'a gândit însă, tocmai la partea socială, de care aminteam mai sus, lăsând publicul consumator, să plătească prețuri de multe ori exorbitante, pentru articole de prima necesitate, numai din „dragul” industriei sau producției industriale.

Noua ideologie politico-economică, adoptată de țara noastră, după război, ne permitem a o considera în foarte multe puncte greșită.

Se pare că și la alcătuirea noului regim vamal, în care repet s'a păstrat pentru foarte multe articole, regimul de protecțiune excesivă), a influențat mult aceeași ideologie, cu singura deosebire, că Ministrul de Industrie și Comerț, a introdus o clauză nouă: posibilitatea de a se ridica unele taxe vamale.

Legea pentru alcătuirea noului regim vamal zice, la articolul 1: „Guvernul este autorizat să ridice, în mod excepțional și temporar, taxele vamale la articolele cu taxe minimale, în cazul când prin prețurile de export ale produselor streine mai reduse, decât prețurile de pe piețele interne respective, s'ar periclită existența unei ramuri de industrie națională”.

Deci, chiar printr-o simplă decizie a guvernului, se pot ridica taxele vamale, pentru protejarea unor anumite produse fabricate, în caz când anumite condițiuni ar fi îndeplinite și anumite coniecțiuni ar impune aceasta.

Noi mergem însă și la partea a doua a chestiunii (care ni se pare că a fost totuși menținută în expunerea de motive), și anume: dreptul guvernului și la o măsură inversă: De a scădea sau chiar desființa taxele vamale de protecțiune în cazul când, s'ar crede folositoare această măsură.

Acesta este punctul principal, pe care voim să-l relevăm și anume dacă nu ar fi cazul, ca să se procedeze la o revizuire a actualelor tarife vamale pentru unele industrii.

Dacă o întreprindere reprezintă o ramură de producțiune importantă pentru economia națională, atunci fatal că nu se vor putea lua măsuri vamale de așa fel, încât să se lovească într-o astfel de întreprindere.

Dacă însă, o întreprindere se transformă într-o industrie „parazită”, fără nicio rațiune de a fi încurajată, atunci nu vedem, pentru ce mențineră unui regim de protecțiune, mai ales, când de pe urma unui atare regim suferă, în primul rând consumațiunea.

Protecționismul agriculturii, „a outrance”, și un protecționism rațional al industriei cu bază agricolă sau extractivă și un regim vamal sever pentru industriile parazitare: acesta îl considerăm noi, ca cel mai meritor program economic al țării noastre. Toate acestea, în legătură cu o serioasă politică de raționalizare, despre care vom vorbi cu altă ocazie.

Ion Scutaru

O concepție a lumii

— Materialismul istoric —

Și azi încă, concepția materialistă a istoriei — celebra creație a lui Marx și Engels — este foarte puțin cunoscută și, mai ales, foarte rău înțeleasă. De mulți: chiar unii bincinționați cari se proclamă marxști — sau de alții: profesori, universitari totuși — cari nu ostensec să vorbească și să epilogheze mult asupra-i.

Această teorie, care a jucat — orice s'ar gândi contra ei și oricum — un rol imens în mișcarea muncitorească internațională și în toate mișcările sociale — a fost sistematic deformată și ignorată încă din timpul vieții autorilor. Deaceia la sfârșitul vieții, Engels a protestat împotriva modului puțin științific de comportare față de o doctrină pe care ei a oferit-o, în primul rând, să fie utilizată ca o metodă și un instrument de analiză, de explorare a istoriei mai ales. Singurul chip practic, după părerea lui, pentru aprecierea valorii materialismului istoric, de către toți cari o discută.

O astfel de valorificare practică a teoriei lui Marx și Engels — o aflăm în volumul profesorului Pokrovsky, președintele Academiei din Rusia bolșevică: Pages d'histoire. La méthode du matérialisme historique appliquée à quelques problèmes historiques concrets.

Profesorul rus are mai întâi avantajul de a fi un istoric care, foarte conștiincios, adună asupra chestiunilor studiate, material verificat după procedeele clasice: la sursă, autentic și de valoare istorică. Numai apoi, el elaborează și prezintă datele utilizând metoda lui Marx ca un instrument de cercetare — astfel cum a indicat Engels. Iar rezultatul, trebuie să convenim, este extrem de interesant.

Trei studii de politică externă com-

pun volumul. Studii interesante nu numai prin maniera originală a tratării dar și prin conținut. E vorba de: 1) raporturile ruso-franceze după revoluția din Februarie 1848; 2) de luptele țarilor timp de un secol (1760-1880) pentru cucerirea Constantinopolului; 3) de manevrele diplomatice cari la începutul războiului, au ajuns la încheierea faimoaselor tratate secrete prin cari Anglia și Franța se angajau să cedeze Strâmțorile, în caz de victorie, Rusiei.

Dela primul studiu, metoda lui Pokrovsky și rezultatele sunt senzibile. El ne arată personagiile revoluției din Februarie sub alt aspect decât cum istoria oficială sau legenda au făcut-o: Lamartine, de exemplu, este aduși când îi examinăm relațiile cu ambasada rusă din Paris și circuli diplomatici. Marele republican se prezintă îngrijorat să nu apară revoluționar extremist — ei doritor să încarneze ordinea în ochii puterilor străine.

Un istoric oarecare ar găsi în aceasta o simplă manevră și o laudabilă dorință de evitare a dificultăților externe unei june republice. Pokrovsky, urmărind descoperirea mecanismului ascuns al luptei de clasă, explică prin aceste fapte cum acest așa-zis idealist-visător era în realitate incarnația burgheziei în fața amenințării uvriere. Și trebuie să convenim că demonstrația este solidă. Fîndcă-i permise să stabilească raporturi de mare interes istoric și social între revoluția dela 1848 din Franța și cea din Februarie 1917 din Rusia, nu numai pentru clasele în luptă dar și pentru personajii. Dimpună cu vederile de ansamblu sunt interesante analogiile curioase dintre Lamartine și Kérensky, Thiers și Miloukcv, Cavaig-

nac și Kornilov, Louis Bonaparte și marele duce Cyrille.

Capitolul intitulat „Constantinopol” și care este al doilea studiu — și ultimul din „Rusia țaristă și războiul” care-i prelungirea secundului — sunt mai demonstrative ca exemple de aplicare concretă a materialismului istoric.

Pokrovsky analizează motivele invocate de personalitățile oficiale și marile scriitori panslavisti (Dostoevsky) în beneficiul luptei țarilor pentru cucerirea Constantinopolului; apoi examinează faptele istorice care jalonează această luptă și, în fine, evidențiază veritabilele motive care nu sunt: asigurarea destinelor ortodoxiei și posedarea cheilor dela propria-i locuință (Bosforul liber) — cum argumentase oamenii politici și intelectuali țariști dorința de cucerire a Strâmțorilor și Constantinopolului.

Fîndcă Pokrovsky arată cum relațiunile istorice dintre Rusia și Turcia, în curs de secole, nu cadrau cu un mers natural și constant al țarismului spre Constantinopol pentru ea la sfârșitul studiului să descopere și să demonstreze motivul fundamental, motivul „de clasă” care a silit, succesiv, pe Catherina II, Nicolai I, Alexandru II și Nicolai II să-și asvârle trupele contra Țarigradului. Iată-l: regimul țarist cu sclavajul și mai-apoi cu rămășițele de sclavaj, constituia un obstacol insurmontabil pentru dezvoltarea pieței interne rusești. Pentru menținerea acestui sistem reacționar fără, în acelaș timp, distrugerea forțelor producătoare ruse (comerțul și industria) trebuia găsită o soluție externă acestei probleme: cucerirea piețelor de desfacere din Balcani și Asia Minoră. Cucerirea Constantinopolului și a Strâmțorilor — cu alte cuvinte. Deaceia țării urmăreau în lupta pentru stăpânirea Bosforului, menținerea unui regim social condamnat.

Interesul acestor studii ale lui Po-

krovsky rămâne nu numai în practica metodei materialismului istoric cu care autorul lămurește senzuri și fapte reale. În cursul studiilor și al expunerii din capul volumului, desvultă unele considerațiuni asupra teoriei lui Marx și Engels, cu scopul vădit de a îndepărta unele erori des răspândite.

El stabilește că: materialismul istoric nu trebuie să fie confundat cu ideea proprie multor istorici cari cred în existența la baza desvultării istorice a condițiilor economice. Guizot și Fustel de Coulanges, cari au fost marxști, s'au inspirat în lucrările lor dela această concepție, ale cărei urme le găsim și la Montesquieu.

Combate deasemenea asimilarea materialismului istoric cu teoriile după care procedeele tehnice de fabricație ar determina întreaga evoluție socială.

Dar luptă mai ales, împotriva interpretării grosolane și extrem de curente a materialismului istoric, împotriva materialismului economic, o doctrină care ținde să stabilească legături de cauzalitate directă și strânsă între fenomenele economice și fenomenele politice dintr-o perioadă anumită și o anumită societate.

Ideea desvultată de Pokrovsky este: odată baza economică dată, fenomenele politice se desfășoară după legi proprii.

Iar împotriva tuturor falselor interpretări a materialismului istoric, autorul aduce gândirea fundamentală a lui Marx după care motorul esențial al evenimentelor sociale este dezvoltarea forțelor producătoare care intrând în conflict cu modul de producere și toate super-structurile societății — le zdrobește și le răstoarnă — cu ajutorul bietilor oameni, însă, cari rămân actorii tuturor marilor drame ale istoriei.

Sandu Russet

